

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄÄLEKANDJA

25. NOVEMBRIL 1928. A.

Nr. 18

KUUES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	
Aastas	Kr. 5.—
Pooles aastas	„ 2.50
Üksik number	„ —.25
1923 aastak.	„ —.50
1924 „	„ 3.—
1925, 1926 ja 1927a.ä	„ 5.—

Toimetus ja talitus:	
Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12.	
Telefon Nr. 4—72.	
Jooksev arve: Eesti Panga Tal- linna osakond Nr. 609.	

Kuulutuste hind:	
1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 5.—, 1/4 lhk. Kr. 8.—, 1/8 lhk. Kr. 4.—	
Omavalitsustele 30% hinna- alandust.	
Dokumentide kaotamise kuu- lutused 50 senti dokumendi pealt	

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Uus eluvõõras korraldus — K. Teer . . .	Lhk. 283
Mis kõik meie ajal sündida ei või	„ 284
Aruanne omavalitsustegelaste I. kongressi otsuste teostamise üle — H. Avikson „	286
Teise omavalitsustegelaste kongressi reso- lutsioonid	„ 290
Omavalitsuste päevauudised	„ 291
E. M. Liidu ja omavalitsuste tegevusest . . .	„ 291
Kuulutused	„ 282

Mispärast?

Ah mispärast me selle protsessi nii rumalasti kaotasime ja kohtukulud maksime?

Sellepärast,

et mõtlesime end küll targad olema ja tahtsime „Sundnormide kogu maaomavalitsuse kohta“ tellimise raha kokkuhoida, kuid ei märganudki, et paragrahv, mille peale toetasime, juba muudetud on, nagu nüüd, tagant järele, „Sundnormide kogust“ selgus.

„Sundnormide kogu tellijatele

teatab selle väljaandja, et praegu, kus 20. vihk trükkis, selgunud on, et

„Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta“

tuleb algul arvatud 20 vihust märksa suurem, 25—30 vihku, mida asutusi eelarve kokkuseadmisel arvesse palub võtta.

Tellimine vihkude peale, 21. alates, on avatud.

Tellida võib ka esimesest vihust alates. 20 vihku 13 krooni, 5 vihku 3.25 senti, 25 vihku 16.25 senti.

Tellimise aadress: **Tallinn, S. Roosikrantsi nr. 12, E. Maaomavalitsuste Liit.**

Ilmus trükist ja on E. Maaomavalitsuste Liidult Tallinnas saada

Vallaomavalitsuste ameerikaviisilise raamatupidamise

REVIDEERIMISE KAVA

H. Avikson

E. Maaomavalitsuste Liidu sekretär.

Hind 50 senti.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu väljaanne.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 270.000 krooni.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7.

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Uus eluvõõras korraldus.

Omavalitsused ei tohi erapankade kaudu riigisumme saata.

K. TEER.

Riigi Kinnisvarade Maksuamet on oma ringkirja 24. sept. 1928. a Nr. 3570 muutnud selles osas, mis käsitas Eesti Panga kviitungite valla- ja alevivalitsuste kuuaruannete juurde lisamist. Kuid Riigi Kinnisvarade Maksuametil näib siiski nagu südamele midagi kipitama ja ta tahaks nagu heameelege näidata, et temal ometi õigus on riigi kassakorra ja temaga kaasaskäinud etteheidete hulga pärast omavalitsustele kättemaksta, mõjuvalt ja võimsalt: kui teie seaduse peale toetate, siis meie ka. Kuid nagu selle asutuse algatus ikka, nii on ka see eluvõõras.

Ringkirjaga 16. nov. 1928. a., sama ringkirjaga, millega äramuudetakse kassa dokumentide nõudmine, kirjutatakse nüüd: „Ühtlasi juhhib maksuamet Teie tähelepanu sellele, et valla (alevi) kassasse vastuvõetud riigile kuuluvad maksusummad tulevad otsekohe Eesti Panga osakonda riigitulude arvele edasi anda või posti kaudu saata ja mitte kohal. erapankade kaudu, nagu seda paljud valla (alevi) valitsused teevad, sest erapankade kaudu maksusummade edasi saatmist ei ole vastavates seadustes ja juhatuskirjades ette nähtud“.

Valla- ja alevi omavalitsused hoiavad oma summad peajasjalikult erapankades. Erapangad maksavad jooksvate arvete pealt protsente. Eesti Pank protsente ei maksa. Meie omavalitsused ei ole nõnda rikkad, et vaba raha hoida Eesti Pangas ilma protsentideta. Summe hoitakse mitte üksi valla kohalikes erapankades (ühispankades ja hoiu-laenu ühisustes), vaid suurelt osalt suuremates keskkohdades asuvates pankades — linnades, kus asuvad ka Eesti Panga osakonnad. Raha saatmist toimetatakse valla kohaliste pankade kaudu korrespondeerimise teel, mida erapangad toimetavad ilma maksuta. Selle juures vabanevad valla tegelased kulukatest sõitudest ja rahasummade taskus kandmisest. Nüüd keelab Kinnisvarade Maksuamet selle ära, põhjendades oma keeldu mitte millegi muuga, kui ainult sellega, et see ei ole seadustes ja juhtnõõrides ettenähtud. See on ometi sääse kurnamine! — Omavalitsused ei või riigimakse korrespondeer-

rimise teel erapankade kaudu Eesti Panka saata, vaid peavad seda tegema otsekohe. Aga milles siis vahe on? Ainult selles, et kui vallavalitsus oma summad maakonnalinnas erapangas hoiab, siis ei tohi see pank vallavalitsuse ülesandel tema hoiusummade arvelt Eesti Panga osakonda raha edasimaksta, vaid vallavalitsus peab igal tarvilisel korral komandeerima oma esindaja linna, kes tarvilise summa erapangast välja võtab ja Eesti Panga osakonda edasi annab. Esitajale tuleb muidugi maksta sõidu- ja päevaraha. Aga ka valla esitaja läbi tehtud sissemaksude seaduslikkuse juures võib Kinnisvarade Maksuamet kahelda, või koguni leida, et seegi seadustes ja juhtnõõrides ei ole ettenähtud, sest kinnisvara maksuseaduse § 39 ütleb, et valla- ja alevivalitsused annavad summad edasi, ja esitaja ei ole ometi vallavalitsus. Valitsus on vallavanem ja vähemalt kaks abi, samuti alevivanem alevivalitsuse liigetega. Seadusepäraseks maksude edasiandmiseks tuleks valla- ja alevivalitsustel kvoorumis Eesti Panka ilmuda. Postiga makse edasi saates tuleb loogiliselt samuti toimida, s. o.: saatekaardile peab valla- (alevi-) vanem abidega allakirjutama, aga võib olla, peab vallavalitsus ka postiasutusesse minema terves koosseisus raha ära andma. Võib muidugi ütelda, et vald ei või riigisumme oma arvel pankades hoida ega nende pealt protsente saada. Kuid see ei ole veel põhjuseks nõuda, et vald tema kassas olevaid riigimakse edasi ei või anda muidu, kui postiteel, või „otsekohe“ nagu käsib Kinnisvarade Maksuamet. Tundub nagu, et raha, mida vallakassasse toonud kodanik riigimaksuna, muutub millegiks muuks esemeks peale puutumist kellegi teise kodaniku poolt, kes on mitte vallavanem.

Seni on erapankasid volitatud tulumaksu hooajal isegi riigimakse vastu võtma ja ei ole sellest seaduslikkuse küsimust tehtud, nüüd korruga leiab Kinnisvarade Maksuamet, et erapangad ei või isegi vahetalitajateks olla valla- ja alevivalitsuste ning Eesti Panga vahel raha edasiandmise alal. 24. sept. ringkiri sisaldas umusaldust E. P.

vastu: selle andmete kontrollimiseks nõuti valdadelt algdokumente. Nüüd ei usaldata jälle ühispanke. Järg sellele usaldamatu- sele ja uutele korraldustele tuleb muidugi õige pea.

Kui leitakse, et omavalitsused oma summe enam hoida ei tohi erapankades, siis üteldagu seda otsekohe ja omavalitsused teavad, mis siis edasi teha. Kuid ärgu viidetagu aega ega takistagu meie noore riigi asutuste otstarbekohast ja loomulikku arenemist.

Lõpuks ei ole huvituseta ka see asjaolu, mis võtab Kinnisvarade Maksuamet siis

ette, kui seda ringkirja ei täideta, kas mõtleb tema vastutusele võtta ja keda, või keelab Eesti Pangale erapankadelt raha vastuvõtmise riigi arvele?

Kõigi selle juures ei saa hoiduda kahest küsimusest:

Mis ütleb selle kohta meie ühispankade arvukas pere oma keskpangaga — Eesti Rahvapangaga?

Kas ei leia Riigikogu, arvesse võttes Rahaministeeriumi poolt tehtud rida eluvõõraid korraldusi, aeg olema Rahaministeeriumi sarnaste korralduste juurest tõsise töö juurde kutsuda?

Mis kõik meiegi ajal sündida ei või.

Kuidas maksvuseta seaduste ja Politsei Peavalitsuse ringkirjade põhjal järelvalvet teostati.

Peale selle, kui maanteede seaduse maksmahakkamisega lahendatud olid mõnedki senised arusaamatused ja see seadus kõigi asutuste ülesanded teede suhtes täpselt ära määranud, leidis korraga hoolas teede järelvalve silm, kes maavalitsustele ettekirjutusi külluse sarvest puistama hakkas. Oma ettekirjutusi ei puistanud politsei prefektid mitte maksmahakkanud maanteede seaduse, vaid viimasega äramuudetud seaduste ja Politsei Peavalitsuse ringkirjade põhjal. Teedeministeerium ei teadnud ka, et ta oleks oma õigused delegeerinud politsei kätte. Kõik need asutused ja ametnikud, kelle kätte maanteede seaduse teede järelvalve annab, seisid ühel heal päeval fakti ees, et nende asemel täidab seda politsei konstaablite kaudu. Et uut järelvalvet korraldati väljakuulutamata korralduste põhjal, küsis üks Maamavalitsute Liidu nõukogu liige 9. nov. koosolekul, mis on Liit selleks teinud, et maavalitsused vabaneksid salajase konstaablite kaudu korraldatava järelvalve alt.

Vastus selle küsimise peale oli, et Liidu juhatus on saatnud Sise- ja Teedeministrile seisukorra kohta märgukirja sarnase ebaloomulise seisukorra lõpetamiseks.

Saadetud märgukiri, mis seisukorda iseloomustab, on järgmine:

„Tänavune vihmane aasta on maanteede peale halvasti mõjunud ja teed, mis vee all seisnud, ärarikutud. Naturaal kohustuste kandjaid-maapidajaid kibedal põllutöö hooajal ei saanud maavalitsused teede paranduse juurde käsutada, kuna üldse küsitav

on, kas vihmade ajaga mulla teede parandamine neid paremaks teeb.

Seda loodusest tingitud asjaolu on politsei prefektid kasutada osanud ja õige suurt, varemalt nägematut, hoolsust avaldanud teede ja sildade kordaseadmise ettekirjutustes maavalitsustele, Viljandi-Pärnu prefekt oma ettekirjutuses Viljandi maavalitsusele 20. sept. s. a. Nr. 432 all loeb üles näiteks tervelt 34 tee osa ja silda, mis ära parandada tulevad — ka külavahe teedel.

Heakorra asjus ja üldhuvides on soovitatav, et maavalitsustele teede ja sildade puudused teatavaks tehakse, kuid prefektid on puuduste näitamisest kaugemale läinud, kirjutavad maavalitsustele teede paranduse ja sildade ehitamise tähtaegu ette, otsustavad selle üle, kas ehitatud kivi- teed head või halvad ning missuguses järjekorras neid ehitada tuleks, valvavad selle järele, kas teed juba maanteede seaduses ettenähtud laiusesse viidud ning panevad eraettevõtja tööliste moraali eest vastutuse maavalitsuste peale, rääkimata sellest, et oma ettekirjutustele võetakse teinekord aluseks ajalehtede kirjutused. Nende ja teiste sarnaste ettekirjutuste tõenduseks mõned väljavõtted prefektide vahekirjadest:

Viru-Järva abiprefekt Narvas ütleb oma vahekirjas Viru Maavalitsusele 7. sep. s. a. Nr. 1585: a) „Tööde järjekorra valik — hakatakse parandama teosi, mis parandamisele võiks tulla teises järjekorras, kuna hädavarvilised tööd järele ootama pannakse“; b) „... kelle tööd ka nõuetavas headuses ei ole leitud. See [tee]osa on juba auk-

line, mis vist mitte õige kivikillu lautimise tagajärg on"; c) „Peetri vallas parandatud teosa Üdria ja Kaasiku kõrtsi vahel Narva-Jõesuu-Ruvere jaama teel on mitte vastav esialgsele projektile — sisaldab palju liiva, mis saadud kraavide kaevamisest teeäärde ja on selle tõttu väga pehme, nii et kohati juba sügavad rööpad on tekkinud. Kruusa on teel kohati hoopis vähe, kuna tee servades see täiesti puudub. Ka peaks tee suurema kumerusega olema, mis võimaldaks vee ära jooksmist.“ Isegi teede ehituse raha asjad puutuvad prefektidesse, sest sellesamas vahekirjas on öeldud: „Märgata on ka, et teosade parandamist ei teostata mitte vastavalt selleks määratud summadele.“

Tartu-Valga prefekt teatab 7. sept. Nr. 2198 all Valga Maavalitsusele, et „Kivitee ehitus Helme asunduse juures edeneb visalt ja nähtavasti 1. oktoobriks s. a. valmis ei saa“ ja „Löve mägi on nii kitsalt maha kaevatud, et vastuvõtjast mööda ei pääse ja tee koht on veest ära uhitud.“ Viimase väite kohta seleta Valga Maavalitsus oma vastuses 11. sept. Nr. 359 all: „Ei vasta tõele väide, nagu oleks Löve mäe kaevamisel ja oru täitmisel tee tamm nii kitsana ehitatud, et sõitjad üksteisest mööda ei saa. Mingisuguste tee kohta veest äräuhitud ei ole. Löve mäe kaevamise ja oru täitmise tööd on läbiviidud vastavalt III kl. tee ehitamise nõuetele ja Teedeministeeriumi poolt kinnitatud projekti kohaselt. Vankriga üksteisest möödasõit on võimalik. Nimetatud III kl. tee on kõrvaline ja väga väikese liikumisega, sellepärast puudub ka tarvidus laia kuluka tammi järele. Pealegi puudub maavalitsusel ja riigil selleks raha“.

Viru-Järva prefekt oma 20. aug. ettekirjutuses Nr. 643¹ kohustab Järva Maavalitsust Paide-Pärnu jõeale tänavuse suure vee pärast silda ehitama. „Kuival ajal on käidud läbi jõe, kuid praegu on vesi niivõrd tõusnud, et läbimine võimata ja kodanikud on sunnitud Kolu asunduse kaudu 6 klm. kauguselt ringi käima. Silla ehitus hädatarvilik“. Selle ettekirjutuse kohta õiendab Järva Maavalitsus oma vastuses 4. sept. Nr. 2859 all: „Kui kuivadel aegadel mõned Karjaküla inimesed Paide-Pärnu jõest läbikäivad ja Jändja kaudu Türile tulevad, missugune tee vast 1 klm. neile lühem, siis ei saa sellest veel järeldada, et sellepärast tarvis on sinna suurt silda ehitada, mis vähemalt 5.000—6.000 krooni maksuma läheb“.

Viljandi-Pärnu prefekti kirjust 6. sept. Nr. 416 Viljandi Maavalitsusele loeme: „Ka tööliste ei tohiks ettevõtjad anda voli rahvaga ebakorrektselt käia ümber“ ja „Peale selle oleks vaja ehitada kiviteeks Viljandi-Paistu-Valga tee Loodi kõrtsi ja Paistu vahel umbes 2 klm ulatuses, Viljandi-Kõpu-Pärnu tee Viljandi linna piirist 3 klm. ulatuses ja Viljandi-Vastemõisa tee linna piirist 3 klm. ulatuses.“ 21. sept. Nr. 539 kirjutab seesama: „Kui ajaleht „Sakala“ nr. 115—20. IX. 28. a. avaldatud kirjutusest „Meie praegused teed“ näha, on ka teised Tarvastu valla teed äärmiselt korras ära ja läbipääsematud Palun kõige tähendatud teede kordaseadmist kiiresti korraldada. Tehtud korraldusest palun lahkesti teatada.“

Tehtud korraldustest tuleb ikka kõigil teatada, mitmed prefektid annavad ka teede kordaseadmiseks tähtajad 2—4 nädalat. Kui õnnelikult ja asjatundlikult need tähtajad määratud, iseloomustab Järva Maavalitsuse vastus Nr. 2859 — 4. sept. s. a. ettekirjutuse peale: „Mis puutub vahekirja lõpul määratud teetegemise ja sildade ehitamise tähtpäevadesse, siis, vaatamata sellele, et politseil sarnaste tähtaegade määramiseks juriidiline alus puudub, on need tähtajad nõnda asjatundmatult määratud, et maavalitsus sarnaseid korraldusi küll edasi anda ei tihka ega ise täita ei saa. Et sildu ehitada, nagu Moe (üle 20 mtr. avausega) ja Karjaküla (Paide-Pärnu jõel üle 50 mtr. avausega), on tarvis Teedeministeeriumi juhtnõuete kohaselt valmistada projektid ja eelarved, mis nõuavad vähemalt kolm kuud tööd. Eelarved ja projektid vajavad Teedeministeeriumi kinnitust, mis ka vähemalt 2 nädalat aega võtab. Selle järele tuleb töö vähempakkumisel välja anda ja, kes asja vähegi tunneb, ei saa sarnaste sildade ehitustöö läbiviimist kiiremalt nõuda, kui 4—5 kuu jooksul. Vahekirjas on aga nende sildade ehitamiseks vaevalt 2 nädalat määratud“.

Jättes kõrvale ettekirjutustest osad, mis nõuavad nende tee osade kordaseadmist, mis käesoleval aastal ümberehitamisele tulid, ehk liivasosside III. klassist II. klassi teede hulka võtmist, samuti ka maavalitsuse senise tegevuse hindamist teede alal, on kõigi nende omapäraste ettekirjutuste juures tõsisem asi see, mille peale prefektid oma hoolsa teede järelvalve rajavad. Alusena on mõned nendest äramärkinud Üld. kub. sead. § 842 pt. 20, teede seaduse § 922 ja Politsei Peavalitsuse ringkirja Nr. 587 k. 10. aug. ja Nr. 587 k. 1. sept. 1928. a.

Nende ringkirjade põhjal olla prefektid kohustatud siseministrit informeerima ja maavalitsustelt puuduste kõrvaldamist nõudma.

Ei ole omavalitsuste asi seadusi seletama hakata, aga kui üks võim, tugeses seadustele, mis 25. mail 1928. a. vastuvõetud Maanteede seaduse (R. T. Nr. 48 — 1928) § 89-ga oma maksvuse kaotanud (ka kõik teede järevalve kohta maksvad seadused), millise seaduse § 53 ka politseile tema osa määrab, kui Maanteede seaduse § 35 käseb teede ja sildade projekteerimist teha Teedeministeeriumilt saadud tehniliste juhtnõu-ride järele, prefekt aga ka oma tehnilisi ettekirjutusi teeb, kui Maanteede seaduse § 39 määrab ära valmishitud teede ja sildade vastuvõtmise komisjoni, prefektile ehk temale alluvale politsei ametnikule kivitee kate ei meeldi ehk vaieusi üles tõstab, kas tee on ehitatud vastavalt kinnitatud projektile, kui Maanteede seaduse § 38 käseb maa- ja linnavalitsusele teede ja sildade ehituse tarviduse kindlaks määrata ja tegevuskavad kokku seada, mille Teedeministeerium kinnitab, prefektid omalt poolt aga oma ettekirjutustega tulevad ja 50 mtr. avaülega sildu kahe nädalaga käes-avad tänavuse suure vee pärast valmis lüüa, kui Maanteede seaduse § 42 teede parandamise tähtajad maa- ja vallavalitsuste hooleks jätab, prefektid aga selleks tähtpäevi ettekirjutavad, kui Maanteede seaduse

§ 11 lubab laiendada teid maavalitsuse otsusega ja § 12 järele selleks maad võib võõrandada, prefekt aga kolm kuud pärast seaduse ilmumist juba teede laiendamist nõuab, — siis ei tea maavalitsused tõesti enam, kuidas talitada ja kelle korraldusi täita ja mis meil sisuliselt maksvad, kas Riigikogu poolt vastuvõetud seadus või politsei prefektide ettekirjutused, mis ka maksvuse kaotanud Vene teede seadusele ei tugene, sest teede ehitus- ja parandustehnika pole kunagi politsei järevalve alla kuulunud, kuna ajutise omavalitsuse järevalve seaduse alusel konstaablite andmete kaudu järevalve teostamine prefektide läbi ehitustehnika alal ka vaevalt seletatav saaks olla.

Tekkinud olukorda teede ja sildade ehituse ja paranduse alal toodud näidete alal Teile tutvustades ja lootes, et sarnane olukord Teie arusaamise järele, Härra Minister, normaalne ei ole, kus ühel ja samal ajal mitmed käsutajad olemas, pealegi küsimustes, mis vastava tehnilise haridusega jõude nõuavad, palub Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatus Teid vastavaid samme astuda, et maavalitsused saaksid rahulikult maanteede seaduses ettenähtud korras teede alal oma ülesandeid täita.“

Selle märgukirja tagajärjel on Politsei Peavalitsus, nagu kuulda, uue korralduse teinud oma ringkirjadest arusaamiseks. Ehk ei kordu enam see eriline hoolsus.

Aruanne omavalitsustegelaste I. kongressi otsuste teostamise üle.

Teisel omavalitsustegelaste kongressil 10. nov. 1923. a. ettekantud referaat.

H. AVIKSON.

Andes aru 24.—26. okt. 1924 a. ärapeetud omavalitsustegelaste I. kongressi otsuste teostamise üle, ei täidaks ma oma ülesannet vist mitte korralikult, kui ma ainult üksikute resolutsioonide kohta märkused teen, kas ja kuidas nad täidetud, puudutamata jättes esimese kongressi kandvat ülesannet, kongressi mõtet ja resolutsioonide üld põhiheli. Sellepärast lubatagu mul just viimasega algust teha.

Omavalitsuste selleaegist olukorda äärmärkides, seda seisukorda riigi elu korralikult tegutsemise huvides harutades leidis kongress, et aastaid kestnud olukord,

kus omavalitsuse arendamises põhiseaduse põhimõtete järele seisak, isegi tagasikikumine valitseb, kus omavalitsuste õigusi üksikute seadustega kärbitakse, kus neile kohustusi peale pannakse ilma sissetulekute äranäitamata, selle kõrval eriasutuste ja ametnikkude kaudu asjata kulu tehakse, kuna põhiseaduse järele valitsemist kohtadel omavalitsuste kaudu tuleb teostada, — hädaohtlikuks saab omavalitsuste olemasolule, ühtlasi aga ka riigihuvidele, sest omavalitsuste huvid on suurel määral ka riigihuyid.

Seda kongressi ühehääliselt seisukorra

hindamist, seda tõsist hoiatussõna meie riigielu juhtidele oli kongressile kuulama tulnud mõni üksik neist kutsutuist, kellele need määratud olid, nagu kongressil kibedusega allakriipsutati. Ja nüüd, enam kui nelja aasta pärast, tuleb konstateerida, et I. kongressi üld põhiheli nagu ei olekski kongressi seinte vahelt väljapoole kõlanud, kuigi kongressi resolutsioonid mitmekordselt trükitud ja asjaomastele kätte saadetud, sest üldseisukorras ei ole midagi muutunud — paremuse poole. Selle vastu ei olekski õige enam seisakust rääkida kui tagasikiskumised igast kandist päevakorral on.

Nii tõsine kui kongressi meeoleolu ka oli, nii lootuseta kui seisukord ka oli, ei jätnud kongress, tuleviku jaoks usku alles hoides, ütlemata, mis seisukorda päästa võib. Selleks võttis ta rea resolutsioone vastu.

Kas, kuidas ja kelle poolt nad täidetud, selleks võtan vaatluse alla üld- ja maaomavalitsustesse (s. o. maa- ja vallavalitsustesse) puutuvad resolutsioonid nende vastuvõtmise järjekorras:

Üldseisukorra ja omavalitsuste seaduste kohta:

1. Maakondade ja Linnade Liidud, omavalitsused ja omavalitsustegelased peavad vankumataalt nõudma põhiseaduse põhimõtete teostamist omavalitsuste kohta, selleks kasutades ajakirjandust, informeerides rahvasaadikuid ja seltskonna omavalitsuste tööst ja jälgides jooksvat seadusandlust ning võideldes katsete vastu omavalitsuste õigusi kitsendamata.

Kuidas Maaomavalitsuste Liit selle resolutsiooni täitmiseks töötanud on, millist informatsiooni ta annud ja mis ta omavalitsuste õiguste kitsendamise vastu ettevõtnud, selle peale annavad vastuse Liidu häälkandja neli aastakäiku, kus toodud Liidu otsused, märgukirjad, sajad artiklid ja põhjalik informatsioon.

Et ka üksikud omavalitsused ja omavalitsustegelased selles töös passiivsed pole olnud, vaid suurt aktiivsust avaldanud, selleks on küllalt tõendus. Kuidas aga kõik omavalitsused ja omavalitsustegelased, ükshaaval võttes, seda resolutsiooni täitnud, siis selle küsimusele saab vastuse anda igaüks ainult enese südametunnistusele.

2. Tulevastel Riigikogu valimistel tuleb omavalitsustegelastel toetada ainult neid kandidaate ja nende heaks kihutustööd teha, kes omale ülesandeks seavad võidelda omavalitsushuvide eest.

Viimaste Riigikogu valimiste eel, täites seda resolutsiooni, avaldas Eesti Maaomavalitsuste Liit asja kohta üleskutseid, nagu seda ka Linnade Liit tegi. Selle üleskutse täitjaid pidi teatud hulk olema, sest omavalitsustegelaste hulk tõusis praeguses Riigikogus tervelt 100%, võrra, kuigi praegu, tagasiastumise tagajärjel, nende hulk tuntuvalt vähenenud on.

3. Toetades uutesse seadustesse puutuvate referaatide kokkukõlalise põhitooni peale, et uued seadused vajavad omale aluseks omavalitsuste üldseadust ja maksuseadust, tunnistas kongress tarvilikuks eeskätt kiires korras omavalitsuste üldseaduse ja maksuseaduse väljatöötamise.

Selle resolutsiooni täitmine ei olene enam omavalitsustest ega nende liitudest. Sellest hoolimata on E. Maaomavalitsuste Liit maa- ja vallaomavalitsuste üldseaduste jaoks põhimõtted kokkuseadnud ja need Sise-ministeriumile esitanud, keeldudes eelnõu enese kokkuseadmisest teades, et ministeriumis see asi käimas. Ministeriumis on jõutud seni, nii palju kui avalikult teada, ainult vallaomavalitsuste seaduse põhimõtted väljatöötada. Maksuseaduse täiendusseadus on Liidu poolt juba 1926. a. esitatud, kuid käiku pole veel saanud.

4. Tuleb kiires korras maksvate omavalitsusseaduste kokkuvõtmisele asuda, kindlaks määrates, missugused neist vastavad olemasolevate omavalitsuste üksustele.

Selle resolutsiooni täitmise, kuigi see suurte ainelistele kuludega seotud, võttis Eesti Maaomavalitsuste Liit oma peale, andes välja maa-, valla- ja aleviomavalitsustesse puutuvate seaduste kogu „Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta“, mis vihkude viisi ilmub. 19 vihku sellest on juba ilmunud.

5. Teadmises olles, et omavalitsuste suured ülesanded vastavaid omavalitsustegelasi nõuavad, kuna praegune valimisviis sarnaste isikute valimist ei kindlusta, tunnistas kongress tarvilikuks rutuliselt omavalitsuste valimised viia individuaalsele pinnale.

E. Maaomavalitsuste Liit on selles asjas märgukirje esitanud, isegi seisukohte avaldanud, kuidas praeguse põhiseaduse juures seda otsust teostada, kuid Riigikogu vastav komisjon ei ole esialgsest küsimuse kaalumise kaugemal jõudnud ja eelseisvateks valimisteks ei ole omavalitsustele seda väga tähtsat uut valimisseadust veel loota.

6. Omavalitsuste Liitudel tuleb samme astuda omavalitsustegelaste kõigekülgeks

ettevalmistamiseks, avades selleks võimaluse korral erikooli või pikemaajalisi kursusi.

Et Siseministeeriumil oli kavatsus erikooli avada, piirdus Liit ainult omavalitsustege laste täienduskursuste korraldamisega. Kui ministeerium lähemal ajal oma kava teostamise juurde ei asu, tuleb Liitudel küsimus järgmisel aastal lahendada.

7. Rõhutades omavalitsuste ühinemise vajadust, soovib kongress, et Maakondade Liitu täiendataks valla esitajatega.

Maakondade Liidu põhikiri muudeti vastavalt ja ühes nime muutmisega, Maaomavalitsuste Liit, on Liitu koondunud ka kõigi maade vallad. Käesoleval aastal, valdade soovi aluseks võttes, muudeti teistkorda põhikirja, et valdade esitust Maaomavalitsuste Liidus suurendada, kuid see muudatus pole veel Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud.

8. Maakondade ja Linnade Liitude juhatustel tuleb kaaluda võimalust ühineda sihtühisena, nõudes selleks alust seadusega.

Iana, et sihtühisust luua, on liidud ühist tööd egeikult teinud, luues esituskogude poolt kinnitatud kodukorra põhjal liitude vahelise komitee, kes üldhuvilistes küsimustes kokkuleppe teid otsib ja neid ühiselt keskasutustes toetab.

Omavalitsuste maksude kohta.

9. Väljatöötada ja maksuma panna kiires korras uus omavalitsuse maksuseadus, kus kindlustatud oleks omavalitsuste väljaminekute kohased sissetulekud.

Kui arvesse mitte võtta Rahaministeeriumi omaegist pisimaksude seaduse eelnõu kokkuseadmist, mil'es koerte, lehma ja teiste sarnaste maksudega katsuti seisukorda lahendada, millist eelnõu aga tõsiselt ei võetud, ja mis sellepärast käiku ei saanud, siis tuleb tähendada, et maksude seadustes on muudatus tehtud ainult valdade sissetulekute suurendamise võimaldamisega lisakinnisvaramaksu näol. Eelnõud, mis küsimuse ajutisekski lahendamiseks aastate jooksul esitatud, ei ole käiku saanud, rääkimata uuest omavalitsuste üldmaksuseaduse kiires korras maksuma panemist.

10. Seniks, kui avar maksuseadus antud, tuleb riigil oma kulude kokkutõmbamise teel nii suur osa oma sissetulekute omavalitsustele anda, kui viimaste puudujäägid aastate jooksul välja kujunenud on.

Suurem osa E. Maaomavalitsuste Liidu energijast on tulnud selleks kasutada, et

iga aasta õpetajate palgaks minevat summat riigilt toetusena saada. Edaspidiseks on aga uus põhimõte ülesseatud: ülesanded, milleks omavalitsustel raha ei ole, omavalitsustelt ära riigi kanda võtta, nagu seda uus õpetajate palgaseaduse eelnõu teeb, seega otse põhiseaduse poolt ülesseatud põhimõtete vastases suunas on asutud omavalitsuste rahalise küsimuse lahendamisele.

11. Seadusandlise kogu ja keskvalitsuse korraldusel omavalitsuste peale pandavate uute kohustuste puhul tuleb ühel ajal ka vastava seadusega ehk korraldusega omavalitsustele uued sissetulekud ära näidata, missugusteks allikateks ei või olla lisa maa- ja isiklised maksud.

Usi kohustusi on omavalitsuste peale pannud: Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seadus, hoolekande seadus, tuletõrje seadus, perekonnaseisu seadus, õpetajate palgaseadused ja maanteede seadus. Ainult viimane neist näeb ka tulusid ette, kuid kas vajalisel määral, seda ütleb tulevik. Perekonnaseisu seadus annab väheseid tulusid, mis kulusid ei kata. Suuri kulusid nõudja hoolekande seadus, lubades toetust ainult hoolekande asutuste sisseseadeks, on allikad suurte kulude jaoks avamata jätnud. Uute sissetulekute asemel on häkki igast küljest omavalitsuste maksude vähendamise või kaotamise eelnõusi sadama hakanud. Trahterimaks on oma ülesande selles asjus juba täitnud, viies miljonid juba mõnel maavalitsusel nullini. Nüüd järgnevad lõbustus-, auto-, tööstus- ja tulumaksud.

12. Senine maksude mitteõiglane jaotus riigi, linnade, maakondade, valdade ja alevite omavalitsuste vahel tuleb kiires korras revideerimisele võtta ja iga asutuse liigi ülesannete ja kohustuste kohaselt ära jagada, liikumata varanduste maks tuleks tervelt omavalitsustele jätta.

Riigi- ja omavalitsuste vahelise maksude õiglasema jaotuse ja liikumata varanduse maksu omavalitsustele nõutamise peale tugenesid peaausjalikult Liitude maksu seaduse eelnõud, kuid neil nõudmistel pole mingit tagajärge olnud. Omavalitsuste vahelistest maksudest on tulumaksu jaotus ümberkorraldatud.

13. Omavalitsustele tuleb iseseisva vastutava maksupoliitika võimaldamiseks ja uute kavatsuste teostamiseks maksude ülemmäärad üldiselt täiesti vabaks jätta, mis meie riigi põhiseadusega ja demokraatlise põhimõtetega täiesti kooskõlas on.

Ei ole omavalitsuste uut maksuseadust,

ei ole seile tagajärel ka seda põhimõtet ellu viidud.

Hoolekande kohta.

14. Hoolekande seadus leiab omale kindla aluse ainult siis, kui ühes hoolekande seadusega maksma pannakse tähtsamad sotsiaal-poliitilised seadused, mille üheks lüliks hoolekande seadus on, et viimane ühe osa kodanikkude peale demoraliseerivalt ei mõjuks.

Need teised seadused on seni tulemata.

15. Kongress tunnistab täiesti otstarbekohaseks eelnõus ettenähtud sundusliku töömajadesse paigutamise.

Hoolekande seaduse eelnõus Riigikogu töökaitse komisjonis ühel häälel vastu võetud paragrahv, mis nende sunduslike töömajadesse paigutamise ette nägi, kes oma perekonna eest ei hoolitse, mis kõige suurema tähtsusega paragrahv oli hoolekande seaduse kuritarvitamise ärahoidmiseks, just selle, kongressi poolt täiesti otstarbekohaseks tunnistatsd paragrahvi on äga Riigikogu kustutanud, mispärast peajasjalikult hoolekande küsimus jälle täna avatud kongressi päevakorda tõusnud.

Algkoolide kohta.

16. Haridusministeerium, omavalitsused ja teised asutused, kellest oleneb avalikkude algkoolide seaduse teostamine, peaksid rutuliselt kindlaks tegema rahalised kulud, mis selle seaduse tähtajaliseks läbiviimiseks tingimata tarvilikud, ja selleks samme astuksid, et omavalitsustel nende kulude katmine vastavate tuluallikatega oleks kindlustatud.

Andmete kogumisele on Haridusministeerium hiljuti asunud. Tuluallikaid pole otsitud.

17. Algkoolimajade ehitamine on käesoleval ajal kõige tähtsamaks hariduspoliitiliseks ülesandeks, mille teostamiseks tulevad tööle rakendada kõik riiklised ja omavalitsuse jõud, kui ka seltskonna isetegevus ja eraalgatus. Koolimajade ehitusfondi peab tuntavalt suurendama.

Millisel määral selle resolutsiooni esimene pool täidetud, selle kohta ei ole arvusid käepärast, teada on, et paljud valla- ja linnavalitsused on siin suure töö juba ära teinud, osalt omal jõul, osalt ehitusfondi laenu abil. Ehitusfondi suurendamise seadus võeti tänavu vastu.

18. Et võimalik oleks koolimajade ehi-

tamist kavakindlalt otstarbekohaselt ja kõige vähemate kuludega toimetada, tulevad laenu summad maakondade ja linnade vahel iga aasta ära jaotada, arvesse võttes elanikkude arvu ja kohalikka tarvidusi.

Kui suurel määral see soov täidetud, on raske ütelda, kuid koolimajade ehitusfondist laenusaaajate nimekirjast jäi mulje, et laenusaaajate hulk maade järele ühtlane ei ole.

19. Avalikkude algkoolide seaduses ilmsiks tulnud puuduste kõrvaldamist nõudev resolutsioon on teostamata.

20. Omavalitsustele tuleb kindlustada maa tagavara koolide jaoks.

Maade kindlustamise asemel järgnes valla nimele kreposteerimata kooli maade riigi omaks tunnistamisele veel popsi seadusega valla pärismaade võerandamine rentnikkude huvides.

21. Eestimaa koolivalitsuse aj. korralduse asemel omavalit. põhimõtetega, kooliseadustega ja oludele vastava kooliseaduse maksma panemise nõue on teostamata.

Teede korralduse kohta.

22. Maandeede seaduse tarvilikkuse ja selle põhimõtete kohta vastu võetud resolutsioon on maanteed seaduse ilmumisega peajoontes täidetud. Mis puutub resolutsiooni selle osa täitmisesse, et külateede saaks esimeses järjekorras täieliku järelevalve ja paranduse alla võetud, siis selle peale vastuse andmiseks puuduvad andmed ja kongressi liikmetel on teada, kuidas see otsus nende kodukohas täidetud on.

Maareformi kohta.

23. Maade põliselt kasutada andmise seadusandlusel tuleks arvesse võtta, et maasaajatel, kes seda põllutöoministeeriumi kaudu (mitte maaseaduse § 20 korras) on saanud, pole õigust maad põliseks kasutamiseks saada ja et omavalitsustel õigus oleks tarbekorral neid maid omale saada.

16. juunil 1925. a. vastuvõetud vastav seadus läheb neist nõuetest mööda.

Sellega oleks ülesloetud, väljaarvatud ajutise iseloomuga sooviavaldused hoolekande alal, kõik resolutsioonide osad, mis üldse omavalitsustesse ja maa- ja vallaomavalitsustesse puutuvad.

Kui sellest, mis siin öeldud, kokkuvõtte teha, siis tuleks järeldada, et omavalitsuste üldseisukorras esimesest kongressist saadik midagi muutunud ei ole paremuse poole,

Resolutsioonid, mille teostamine oleneb keskvalitsusest ja seadusandluse kogust, on kandvates osades teostamata, ehk on resolutsioonidele vastupidises suunas ellu-

viidud, resolutsioonid, mis käisid omavalitsusliitude kohta, on viimaste poolt kõik täidetud, kuna omavalitsused ise on neid heatahtmisega võimaluse piirides täitnud.

Teise omavalitsustegelaste kongressi resolutsioonid.

Üldseisukorra ning omavalitsuste rahanduse kohta.

II. omavalitsustegelaste kongress, ärakuulates aruandeid I kongressi resolutsioonide kohta ja referaate omavalitsuste praegusest seisukorrast nende tuludest ja kohustusist konstateerib, et:

1) I. omavalitsustegelaste kongressi nõue põhiseaduses omavalitsuste kohta väljendatud põhimõtete teostamise kohta ning nõue omavalitsuse ajakohaste maksuseaduste väljaandmise suhtes pole senini elluviidud; seaduseandluse kui ka keskvalitsuse poliitikas domineerib omavalitsuste suhtes tsentralistlik tendents.

2) Suuremale osale I. omavalitsustegelaste kongressi resolutsioonidele pole keskvalitsus pööranud tarvilikku tähelepanu.

3) Omavalitsuste peale pandud riikliku iseloomuga sunduslike ülesannete arv on järjest kasvamas, kuna omavalitsuste tulud ei näita kaugeltki sama jõudsat kasvu, kusjuures on pääsenud mõjule tendents, mis sihitud mitte ainult omavalitsuste jooksvate tulude järjekindlale vähendamisele, vaid isegi nende varanduste sunduslikule võõrandamisele.

4) Sarnase vastolu tagajärjel kannatavad kõik omavalitsused alalise rahalise kriisi all, mis halvab nende ülesehitavat ja põhjalikku tööd.

5) Rahanduslikud raskused on sundinud maaomavalitsusi katma jooksvaid kulusid laenude abil, maksma pannes sealjuures äärmise kokkuhoiu põhimõtet; valdadel on peaaegu ainus võimalus täita oma ülesanded kõrge isikumaksu abil; linnad ja alevid on sunnitud jätma tagaplaanile kohaliku iseloomuga ja üldse puhtkommunaalülesannete täitmise, kusjuures heakorra-ülesannete teostamine on täielikult takistatud ja isegi minemas tagurpidi.

6) Uute seaduste andmisel ei arvestata omavalitsuste huvidega ning seaduste halvava mõjuga omavalitsuste majapidamises.

7) Omavalitsuste õigusi ignoreeritakse ja nende tegevust koormatakse eluvõraste määrustega ja korraldustega, mis tihti isegi seadustega vastolus ja ülearused,

ning asjata tööga raskusi ja segadusi sünnitavad.

8) Linnade ja alevite planeerimise ja hoonestamise kavade teostamine, ning ühenduses sellega, nende omavalitsustüksuste normaalne kasv on takistatud ajakohaste ehitusseaduste puudumisel.

9) Linnade ja alevite ettevõtete ja varanduste ajakohane eksploateerimine kannatab krediidi otstarbekohase korraldamise puudumisel.

Seepärast kongress leiab, et

1) Omavalitsuste majapidamise tervendamiseks tulevad nende rahanduse põhi- alused otstarbekohaselt ümberkorraldada: varanduse ja tulumaks tuleksid tervena anda omavalitsustele, et oleks võimalik ära kaotada isikumaksu ja ära jätta senised riigilt antavaid totatsioonid.

2) Omavalitsusile uute kuludega seotud ülesannete ja kohustuste pealepanemisel tuleb näidata seadusis ka vastavad tulud allikad.

3) Naturaal-kohustuste kaotamist tuleb järk-järgult jätkata;

4) Kõik kodanikud võtaksid ühtlaselt osa oma jõukuse kohaselt üldvajalikkude ülesannete täitmisest.

Hoolekande kohta.

Teine Eesti omavalitsustegelaste kongress, ärakuultes referaate Hoolekande seaduse teostamise ja selle muutmise põhimõtte üle, tunnistab:

1) Riigikogu poolt 19. juunil 1925. a. vastuvõetud „Hoolekande seadus“ paneb raske kohustuse omavalitsuste peale just sellepärast, et tööolud korraldamata, tööpalgad madalad ja riik oma ülesandeid tööpuudumise vähendamiseks ei teosta ning tööliste ja teenijate haiguse, vigastuste, töövõimetuse ja vanaduse vastu, samuti leskede ja vaestelaste kinnitamine teostamata. Senikaua, kui hoolekande seadusel tuleb asetada peaaegu kõiki sotsiaalkindlustuse alasid, s. o. täita teiste seaduse ülesandeid, peaks riik omavalitsustele andma maksuseaduste alusel sissetulekuid ja rahalist toetust hoolekandeliste kulude katteks. Vastasel korral kestab

sama olukord, kus abitarvitaja, saades küll hoolekandelist toetust, siiski oma eluülespidamiseks sunnitud on tarvitama sama seaduses keelatud kerjamist.

2) Käesoleval ajal oleneb abitarvitaja avitamine üksikute omavalitsuste rahalisest seisukorrast, mis ei ole võimaldanud teostada hoolekande seadust viletsusse ja puudusse sattunud kodaniku üheõiguse mõttes, abisaamises selles suuruses, kui see vajalik, mispärast peab riik oma ülesandeid hoolekande alal suuremal määral ja suuremas ulatuses teostama.

3) Samuti tunnistab kongress hädavajalikuks ja kiireks sotsiaalkindlustuse makmapanemist kõigil aladel, millisel korral omavalitsused oma ülesandeid hoolekande alal võivad paremini ja täielikumalt teostada.

Maa- ja vallaomavalitsuste maaga varustamise kohta.

Arvesse võttes seda, et valdadele kooli- ja vallamajade ning magasiatade alla kinnitud maad ühes päraldistega, mis valla nime peale kinnistamata olid, maaseadusega riigi omaks tunnistati, et sundulise kuueklassilise algkooli teostamine valdadelte uute koolide asutamist nõuab, et maavalitsustel seadustes ettenähtud asutuste jaoks riigi maid kasutada on ja kasutamiseks vaja läheb, tunnistab teine omavalitsustegelaste kongress tarvilikuks:

- 1) Riiklikust maatagavarast, mis asub väljaspool linnade ja alevite administratiivpiire, tulevad eraldada riigimaade planeerimise korras valla- ja maaomavalitsustele tarvilikud maa-alad, mis ühes nendel asuvate ja riigile kuuluvate päraldistega antakse tasuta maa- või vallaomavalitsustele omanduseks;
- 2) Kui eraldatud maa-alal asuvate päraldiste kohta on sõlmitud ostu-müügi lepingud selle omavalitsusega, kelle omanduseks maa antakse, siis tulevad omavalitsuse kasuks ostu-müügi lepingu järele riigile võlgnevad summad kustutada;
- 3) Maa- või vallaomavalitsuse omandusõigus maade kohta tuleb kinnistada põllutöömistri poolt allakirjutatud teadaande põhjal, millele juurde lisatakse poolte poolt allakirjutatud maade üleandmise akst ühes maade plaaniga;
- 4) Maade omavalitsuste nimele kinnistamine peab kinnistus- ja tempelmakst vaba olema;
- 5) Valla- ja maaomavalitsuste maaga varustamise seaduse ootel tuleb riigi rendi ja hoonete ostu-müügi summade sissenõudmine omavalitsustelt kohe lõpetada;
- 6) Postijaamade maad tulevad ühes päraldistega samuti tasuta vastava maaomavalitsuse nimele kinnistada, millisel otstarbel postijaamade seadus vastavalt muuta tuleb. Järgneb,

Omavalitsuste päevauudised.

Tööstusmaksu kaotamise seaduse eelnõu lükati tagasi.

Eelmises numbris toodud omavalitsuste maksuseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille otstarbeks oli valdadelt tööstusmaksu äravõtmine, oli 14. novembril Riigikogu Omavalitsuse Komisjonis läbivaatamisel. Ära kuulates E. Maaomavalitsuste Liidu

eitavat seisukohta eelnõu kohta, otsustas Komisjon eelnõu tagasilükata.

Tulumaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu

on Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud.

E. Maaomaval. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolek.

9. nov. 1928. a. Tallinnas Harju Maaomavalitsuse saalis.

Koos on kõigi maade esindajad. Esimest korda võtab koosolekust osa Petseri-

maa valdade esindaja vallavanem Nikolai Rammula.

Koosoleku juhatajaks valitakse ühel hääl H. Lauri, Liidu esimees, ja R. Kuris Harju Maaval. esimees, protokoll kirjutajaks H. Avikson.

Ülevaade välismaade omavalitsuste korraldamise üle võetakse päevakorrast ära, sest ref. J. Jans, olles kohtuga seotud, ei saanud koosolekule ilmuda.

Omavalitsuste põllumajandusliste ettevõtete raamatupidamise üle

refereerib A. Eslas. Lühema läbirääkimise järele tunnistab Liidu nõukogu maavalitsuste põllumajandusliste ettevõtete raamatupidamise ühtlustamise tarvilikuks ning soovib, et maavalitsused püüaks võimalust mööda oma põllumaj. asutuste raamatupidamist pidada Põllumaj. raamatupidamise kaudu.

Maavalitsuse tegevuse ühtlustamis kord

võetakse, kui selles Valga ja Pärnu maaval. algatusel mõned parandused tehtud, ühel häälrel vastu.

Õppejõudude tasude seaduse eelnõu

kohta, ärakuulates aruandja E. Rosenbergi üksikasjalist seletust ja eelmisel koosolekul valitud komisjoni ettepanekuid, nõukogu A. Kohveri ja E. Rosenbergi ettepanekul ühel häälrel tunnistab Haridusministeeriumi poolt Vabariigi Valitsusele esitatud õppejõudude tasude seaduse eelnõu esitatud kujul vastuvõtmatuks ja paneb ette eelnõu muuta ja parandada komisjoni poolt ülesseatud põhimõtetel ja parandustega. (Vaat. komisjoni seisukohad „Maaomav.“ Nr. 16 lehek. 257).

Omavalitsuste maksuseaduse muutmise seaduse eelnõu.

Ärakuulates V. V. poolt 30. nov. 1927 a. Riigikogule esitatud seaduse eelnõu (v. „Maaomav“ Nr. 17 lehek. 276) ja selle seletuskirja, millise eelnõu järele vallad kaotaks praeguse tööstusmaksu ja hakkaks saama kaub.-tööst. ettevõtete pealt põhi-ärmaksu suurust maksu, ja E. Rosenbergi, J. Gefria, J. Möttuse, J. Marksoni, A. Eichenbaumi ning õ. Kentsi arvamisi eelnõu kohta, nõukogu ühel heälrel tunnistab eelnõu täiesti vastuvõtmatuks, sest eelnõu ei paranda valdade seisukorda ega pole õiglane tööstuse ettevõtete vabastamine tööstusmaksust ja uue maksu peale panemine väikeste maalasuvate kaubandusliste ettevõtete peale, mis nii kui nii mitmekordselt maksustatud. Praeguse tööstuse maksu õiglasema jaotamise valdade vahel peab Liidu nõukogu soovitavaks ja soovib seda

arvamist Liidu juhatusel edaspidises tegevuses juhtnööriks võtta.

Kassa korra § 41.

Kui H. Avikson seletanud, et mitmed valla- ja maavalitsused Liidu poole on pööranud sammude astumiseks, et lõpp saaks tehtud riigikassa tulude korra § 41 põhjal vallavalitsustelt E. P. osakondadesse maksetud riigimaksude algdokumentide ärä-nõudmisele, missugune seadusega vastolus ja mille kohta „Maaomaval.“ juba arvustus ilmus, arvab J. Markson, et dokum. ärakirjade saatmisest oleks küllalt, kuna § 41 otse algdumentidest ei räägi. Siseministeerium ei ole maaval. sellekohase ja sellemõttelise ettepaneku peale veel seletust andnud. J. Gefria teatab, et Harjumaa vallad on juba oma algdokumendid nõude peale ära saatnud. E. Õunapuü kinnitab, et dokumentide nõudmisel ei ole seaduslist alust ja kassa korra § 41 tuleks muuta, et ärähoida kohtu protsesse. Ka ärakirjade nõudmisel ei olla otstarbet: küllalt kui kv. number äramärgitakse. J. Möttuse arvates on ka aruannete nõutamine üleaarune. Nende nõudmisega on üleaarune töö vallaval. kaela määratud. Terve see aruandmise asi tuleks äramuuta: järelvalve maaval. ja maksuinspektori poolt on ju olemas, pealegi pole vallad neid summe ülelõõnud. Selle peale nõukogu ühel häälrel otsustab nõutada kassa korra § 41 põhjal vallavalitsustelt algdokumentide ja aruannete nõudmise äramuutmist.

Maanteedeseaduse elluviimisega seotud küsimused

võetakse päevakorrast ära, sest referent, olles kohtus, on tulemata jäänud. Nõukogu volitab selles asjus juhatust erinõupidamise kokkukutsuma oma äranägemise järele.

J. Markson juhib tähelepanu olukorra peale mis sündinud politsei omapärasest järelvalve teostamisest teede ehituse alal, ja leiab vajaliku olema samme astuda selle nähtuse likvideerimiseks. Selle peale teatab Liidu esimees, et vastav märgukiri on Liidu juhatuse poolt selles asjas Sise- ja Teedeministritele saadetud.

Liitude vahelise komitee kodukord

muudetakse selles mõttes, et Liitude vahelises komitees on mõlemil poolel kahe esindaja asemel kolm.

Soome külalised.

E. Maaomavalitsuste Liidu kutsel võtsid Liidu külalistena Soome Maakogukondade

Liidu esindajad osa teisest omavalitsustegelaste kongressist. 8. nov. jõudis juba Tallinna Soome vennasliidu rahaasjanduse osakonna juhataja mag. Joh. Toiviainen, kes 10. nov. hommiku Harju Maaval. vastutulekul viimase ja E. Maaomav. Liidu esitajate saatel Saku majapidamiskooliga tutvunes. Laupäeval, 10. nov. jõudis Soomest järele Maakogukondade Liidu abiesimees R. Itkonen, kes ühtlasi ka Soome eduskunna abiesimees, ühes abikaasaga. Tagasi sõitsid külalised 13. nov.

II. omavalitsustegelaste kongress.

10. nov. 1928.

Avamine — kell 12 päeval.

A. Uesson, Tallinna linnapea, tervitab kongressi Tallinna linnavalitsuse nimel. Kongress satub kokku juubeliga, sest 10 aasta eest, 12. nov. 1918, oli esimene linnavalitsuse koosolek Saksa vägede lahutamise järele. Tuletab meelde omavalitsuste suuri teeneid riigi algpäivil.

H. Lauri, Maaomav. Liidu esimees, kongressi avades E. Maaom. ja Linnade Liitude nimel tähendab, et nelja aasta jooksul pole I omavalitsuskongressi resolutsioone teostatud, omavalitsuste ootused ja lootused pole täide läinud, mispärast teine kongress vajaliseks saanud. Avaldab tänu Riigivanemale tänase kongressi küllastamise, eest samuti Riigikogu liikmetele ja Soome Maakogukondade Liidu esitajale.

Tervituseks sõna saades Riigivanem J. Tõnisson tähendab, et kohalik omavalitsus on üks tähtsamatest tugevatest demokraatlikest riigikorrale. Tervitab kongressi Vabariigi Valitsuse nimel. Põhiseadusega on kindlaks määratud riigikord; omavalitsuste väljakujundamine kestab edasi. Isikliselt ja Vabariigi Valitsusjuhina ei poolda omavalitsuse mõtte piiramist. Olgu kindel tunne, et Valitsus ja omavalitsused peavad rahva tahte alusel tegutsema. Võimupiirid riigi ja omavalitsuste vahel olgu kooskõlastatud. Rahvariikluse väljakujundamisel olgu see elujõuline, mitte teguvõimetu. Rahva tahte täitjad olgu koondatud, tegutsegu kooskõlas. Kuid kohalik omavalitsus ei saa olla rippumatu, ta võib olla autonoomne ainult kohalikus asjus; riiklised ülesanded kuuluvad kesk- võimu ja rahvaesituse võimkonda. Soovitav, et kongress rahulikul ja asjalikul meeleolul otsiks teid, et ei tekkiks vastolusid, üheskoos püüaks sihtide ja paleuste poole rahvuslisteks ja riiklisteks ülesanneteks.

Siseministri abi Kubaršep: Ei

ole veel põhjanevaid seadusi omavalitsuse alal; vahekord riigi ja omavalitsuste vahel ei ole veel väljakujunenud. Riigi ja omavalitsuste tegevus on ühed, nende tegetsemine on siis korralik, kui ta on kooskõlastatud. Siseministerium on huvitatud kongressi tegevusest ja on valmis andma kongressil seletusi, kui neid soovitakse. Tervitab kongressi Siseministri nimel.

Töö- ja Hoolekande ministri abi Dr. Männik: Kongressi autoriteetsed otsused on tähtsad keskvalitsusele. Tervitab.

Rahaministeriumi esitaja Tombach tervitab Rahaministri nimel.

Soome Maakogukondade Liidu esitaja magister Toivainen tervitab kongressi Soome keeles soojade sõnadega 2 miljoni vennasrahva nimel, kes Liidu ümber kogunud. Kõne tõlgib eesti keelde Tartu maavalitsuse esimees hr. Pärilin.

Sotsialistliku Töölaliste Partei nimel tervitab M. Martna. Toonitab, et omavalitsuste tegevus ei ole laienenud, sisetulekute küsimused pole korraldatud. E. S. T. Partei tunnustab, et omavalitsused peavad olema aineliselt kindlatel alustel.

Asunikkude ja riigirentnikkude koonduse nimel tervitab R. Penno. Tuletab meele omavalitsuste suuri teeneid riigi algpäivil.

Tööerakonna nimel tervitab M. Juhkam, avaldades, et omavalitsuste seisukord pole olnud kerge, tema rahalised olud on olnud rasked, kuid siiski on omavalitsused edasi sammunud. Eesti käekäik ei ole mõeldav ilma tugeva ja hästi organiseeritud omavalitsusteta.

Rahvaerakonna nimel tervitab O. Liigand. Omavalitsused seisavad rahvale väga ligidal ja tunnevad tema vajadusi kõige paremini. Omavalitsuste seisukohad olgu juhtnööriks Riigikogule selle seaduseandlisel töö.

E. Tööliste Partei nimel tervitab H. Martinson. Tunnistab omavalitsuste tähtsust; nagu riik, nii ka omavalitsused on alles arenemisel. Küsimused tööliste asjus olla küll enamasti kahe silma vahele jäänud.

Nais-Liidu nimel tervitab proua Kurs-Olesk. Toonitab, et naine aitab tähtsal määral kaasa elu parandamisel, riigi ja omavalitsuse arendamisel.

Kirjateel soovib kongressile edu Põllutöominister O. Köster.

H. Lauri tänab tervituste eest kõiki, eriti Riigivanemat ja Soome omaval. esitajat.

Kongressi juhatuse valimine.

Kongressi juhatusse valitakse ühelhäälel: Juhatajateks:

H. Lauri, Viljandi Maaval. ja E. Maaomaval. Liidu esimees,

R. Kuris, Harju Maaval. esimees,
O. Seestrand, Voka vallavanem Virumaalt,
J. Veri, Holdre vallavanem Valgamaalt,
A. Uesson, Tallinna linnapea ja Linnade

Liidu esimees,

K. Luik, Tallinna linnapea,
J. Einmann, Kunda alevivanem ja
A. Voimann, Antsla alevivolikogu liige;

Sekretärideks:

E. Öunapuu, Tartu Maaval. abiesimees,
J. Nurk, Lääne Maaval. abiesimees,
H. Raid, Uue-Vändra vallasekretär Pärnu-
maalt,

J. Kokamägi, Torma vallasekretär Tartu-
maalt,

F. Suit, Võru linnapea,
J. Mühlbach, Nõmme linnanõunik,
J. Jaska, Suure-Jaani alevisekretär,
A. Käbbin, Jõhvi alevivanem.

Et J. Kokamägi kohale ei ilmunud, va-
liti 11. nov. homm. tema asemele uueks
sekretäriks E. Kull, Vana-Vändra vallasek-
retär.

Mandaat komisjoni valimine ja selle aruanne.

Mandaat komisjoni valitakse samuti ühel
häälel:

J. Hermann, Narva linnapea,
A. Crimm, Tapa linnapea,
V. Jentson, Otepää alevivanem,
A. Püss, Kunda alevivolikogu liige,
J. Hagivang, Võru maavolikogu esimees,
F. Trahv, Petseri maavalitsuse esimees,
A. Meier, Laimjala vallasekretär Saare-

vallavalitsustesse puutuvate resolutsioonide
täitmise kohta referaadi ette H: Avik-
son, E. Maaomaval. Liidu sekretär. (Ref.
toodud eespool.) Teisena refereerib Tal-
linna linnapea A. Uesson:

Linnade kohta ei ole resolutsioonid, mis
I. omavalitsustegelaste kongress teinud,
samuti täitmist leidnud. Ei ole täidetud
põhiseaduse põhimõte, et omavalitsused
teostavad riiklisi ülesanded koha peal.
Riigikogurühmad arvestavad erakondade,
mitte omavalitsuste huvidega. Alevite kahe-
sugune alluvus ei ole muudetud; ei ole
alevite seadust, ainult tervishoiu küsimus
on osalt teostamist leidnud. Valimised ei
ole viidud individuaalsele pinnale. Rah-
vusvaheliste omavalitsuste organisatsiooni-
dega on linnad kontakti pidanud. Maksu-
seadused seavad omavalitsused endiselt
raskesse seisukorda. Maksuseadused vä-
hendavad omavalitsuse makse. Liikumata
varanduste maksu kinnisvarade pealt on
linnades hädapärast kõrgendud, seda enam
võimalik suurendada ei ole. Uusi kohus-
tusi on pealetulnud. Hoolekande seaduse
puudused ei ole kaotatud; seaduse teos-
tamine praeguste rahaliste olude juures ei
ole võimalik. Tervishoidu on linnad kor-
raldanud. Korteriküsimuses on suuri edu-
samme sündinud. Seda on kergendanud
maade saamine, korterite juurdeehitamine.
Riikline laen ei ole oma otstarvet korteri
kriisi lahendamisel täitnud. Töö vahetalituse
ja korralduse alal on edusamme tehtud.
Väärtuste juurdekasvu maks tuleks läbi viia
maksuseaduste korraldamisel. Linna ja
alevite omavalitsused on kongressi otsuseid
täitnud jõudumööda; mis tegemata, on
olude sunnil teostamata jäänud.

Läbirääkimistel kriipsutakse kibedusega

H. Lauri, E. Maomaval. Liidu esimees, annab ülevaate maa ja vallaomaval. majand. ja õiguslise korra üle. (V. ref. põhimõtted „Maomaval.“ Nr. 16.)

M. Juhkam, Riigikogu sekretär, rõhutab oma referaadis eriti, et vastavate maksuseaduste puudumine takistab omavalitsuste arenemist. Omavalit. on oma seisukorda kindlate arvudega põhjendanud, kuid ükski minister ei ole vaevaks võtnud neisse süveneda ja sellest järeldusi teha Rahaministeerium on seni ainult igroeerinud omaval. nõudmisi maksuolude parandamisel, peites liitude poolt esitatud eelnõud kalevi alla. Seisukorda ei saa parandada üksikud Riigikogu liikmed ega rühmad, vaid ainult Vabariigi Valitsus. Ja viimasel tuleb asja tõsiselt võtta. Sõnu ja sooviavaldusi, isegi lubadusi on selles asjas küllalt olnud. Kongress peab oma nõuded maksude asjus tulekeelele ülesseadma.

Viimane kõneleja O. Suursõõt ei saanud kongressile ilmnda, mispärast tema kõne ära jäi.

Enne läbirääkimistele üleminekut saab erakorraliselt sõna R. Itkonen Soomest, kes vahepeal kongressile jõudnud.

Kongressi tervitades annab ta omaval. arenemiskäigust ja Soome ning Eesti omaval. ühesugusest arenemisest Vene võimu all ülevaate, kriipsutab vajadust üksteiselt õppida ja kutsuab Eesti omaval. tegelasi ka Soomet külastama.

Väga elavas mõtete vahetuses referaatide üle väidab J. Mõttus, et ka seadusandline kogu ei ole küllalt heatahtlik omavalitsuste suhtes olnud. D. Uiga vaidleb seisukoha vastu, et vallad õpetajate palgad maksaks, ennustades palga kättesaamatust, millele H. Lauri ja J. Gefria vastu vaidlevad. Viimane kaebab ühtlasi, et Põllutöömin. ei anna koolimajade ehitamiseks ehitusmaterjaale parimatel tingimistel. A. Einmann kriipsutab alla valitsevat tsentralistlikku voolu ja ütleb, et kongress peab Riigikogu liikmetele ütlema, et valijad ei poolda sarnast omavalitsuste vaenulist voolu. Pikemalt konstateerib M. Neps seda tõsiasja, et niisama kui esimeselt kongressilt, puuduvad ka sellest Riigikogu liikmed, ainult Riigikogu esimehel on püsivust meie kongressi pealt kuulata. Maksuseaduste kava peaks V. V. poolt esitatama. Ei ole küll, kui ainult otsekoheste maksude andmist omaval. nõuame. Makse tuleb nii palju anda kui vaja ülesannete täitmiseks. A. Sild nõuab oma vallavolikogu nimel paberil uputusest päästmist uue kassa korra

põhjal, tulumaksu teatelehtede esitamise nõudmisest ja ülearustest hoolekande kuludest vabastamist. Maksuseaduse igakülgset läbitöötamist nõuab A. Pihlap. M. Martna näitab, et omaval. ei ole oma väljaminekute poolest veel oma kõrguse tipul. Kulud korteriküsimuse lahendamisel ja tööpuuduse vastu võitlemisel on veel ees. Ei tule sellepärast sissetulekuid nõutada ainult praeguste tarbete piirides, vaid märksa suuremas ulatuses. V. Ernits ei pea loomulikuks nähtust, et omaval. eelarvesid aitavad kokkuviiat tulud trahterimaksust ja seab üles nõude, et Aktsiisi Peaval. ei tohi õigust olla ilma kohalise omavalitsuse lubata alkoholist jookide müügikohte avada. Viimast seisukohta pooldab ka hra Kurbis ja näitab, et isikumaksu kaotamise nõue ei ole õige, sest iga isik on kohustatud valla kassasse midagi maksma, et õigustatud olla vanaduses sealt abi saama. Vanade hoolealuste seisukord olla hra Tulperi kirjelduse järele Läänemaa valdades küllalt raske, mispärast seab üles nõude, et vallad peaksid vastavald vaestemajad ehitama, aga ka töömuretsemise eest hoolitsema, kui arvamist on avaldatud, et rahvas ei jõua uuse makse kanda, seletab E. Rosenberg, et omavalit. liidud ega kongressid ei ole kunagi nõudnud uute maksude peale panemist, vaid maksude ümberkorraldamist riigi ja omaval. vahel, sest ei ole sugugi vaja, et maks peaks riigi kassa kaudu käima ja sealt toetusena omaval. tagasi tulema, nagu praegu. Teiseks näitab ta, et omaval. ja maksuseadust koos nõuda pole mingit mõtet. Sellega lükkasime maksuseaduse kaugesse tulevikku. Ilma uute omaval. seadusteta saab töötada rahulikult, ilma maksuseadusteta aga mitte. Sellepärast tuleb terve tähelepanu pöörada maksuseaduse nõudmise peale. J. Kana arvates ei ole sisulist vahet riigi ja omaval. maksude vahel. Omaval. Liidud peavad ise arutama maksuseaduse eelnõusi ja mitte üksi oma, vaid ka riigimaksude küsimust. Praeguse maksusüsteemi juures ei ole omaval. paremusi loota neist eelnõudest, mis keskkohas kokkuseatakse. Kui J. Tintson mitmesuguste maksude kohta seisukoha avaldanud ja tarvilikuks tunnistanud nõudmisega Rahamin. poole pöörata, teatab, et kui ei lasta omavalitsusi elujõuliseks saada, siis avaldame oma seisukohad riigikogu valimistel.

Kui J. Jans on arvamist avaldanud, et maksu seadused on viibinud ka sellepärast, et ei ole tarvilise asjatundmisega isikuid.

kuna V. V. on oodanud vast ka soodsamaid tingimusi, võtavad lõpusõna referendid F. Suit ja H. Lauri ümberlükates väiteid, mis kooskõlatud nende referaatidega.

Sellega lõpeb kongressi töö esimesel päeval kell 9 õhtu.

(Järgneb.)

Auaadress E. Dolfile.

Siseministeeriumi Administr. osakonna direktor E. Dolf mälestas 11. nov. oma 25-aastast riigi ja omavalitsuse tegevust. Aupäeva puhul annetas E. Maaomavalitsuste Liit kõigi maa- ja enda ümber koondunud vallavalitsuste ning enda nimel E. Dolfile auaadressi, milles meelde tuletakse tema teeneid Siseministeeriumi kõrgema ametnikuna omavalitsuste korraldamise alal ja tema sobivat vahekorda omavalitsuste ja tema tegelastega ajal, millal üldiseks nähtuseks omavalitsuste mitte pooldamine.

Uus vallamaja.

24. nov. s. a. pühitses Haljala vallavalitsuse uue vallamaja õnnistamist.

Uus vallamaja on puust ehitus, püstitatud Haljala alevikus riigilt renditud maalal. Vallamaja ehitati Vanamõisa algkooli maja lammutamisest saadud materjalist. Algkool suleti lastepuuduse pärast, mis pärast vallavolikogu otsustas maja lammutada ja vallamaja ehitamisel materjaali ära kasutada.

Seni asus vallavalitsus üüriruumindes.

Tuletõrje ühingu tegevus

on praegu Saaremaal päevakorral. Kihelkonnale asutatud vabatahtliku tuletõrje ühingu le eel määras Maavalitsus 100 krooni toetust tuletõrje tehnilise varustuse soetamiseks. Leisi vabatahtlik tuletõrje ühing on asutamisel.

Vallasekretärid kohtuga palka nõudmas.

Loona, Kogula ja Mustjala vallavolikogud keeldusid määramast palka vallasekretäridele ja nende abidele maavolikogu poolt

vastuvõetud vallasekretäride ja nende abide palgamäärade kohaselt. Loona valla sekretär ja ta abid ei jäänud vallavolikogu otsusega rahule ja andsid selle peale administratiiv kaebuse, mille Saaremaa 2 jaosk. rahukohtunik jättis tagajärjeta põhjusel, et maavolikogu otsus vallasekretäride palkade normeerimise kohta kannab korraldavat iseloomu ning ei sisalda mingisuguseid juhtnööre vallavalitsustele, kuidas katta väljaminekuid juhtumeil, kui need palgamäärad ületavad jooksva aasta eelarvesse võetud summad, ja kui vallavolikogu keeldus lisakrediiti määramast palkade maksmiseks uue normi järele kuni uue eelarve aastani, siis ei ole alust lugeda vallavolikogu otsust ebaseadulikuks. Ka Kogula ja Mustjala vallasekretärid on esinenud niisamasuguste kaebustega, mis veel otsustamata.

Vallad alkoholi küüsis.

Kihelkonna vallavolikogu otsustas esineda Vabariigi Valitsusele palvega, et saaks muudetud alkoholimüügi kohta maksvad määrused, et võimalik oleks Aktsiisi Peavalitsuse loaga ja ilma vallavolikogu nõusolekuta Kihelkonna alevikus avatud alkoholi müügikoht sulgeda, sest see põhjustab sagedaid korrarikumisi joojate poolt, osutudes seega äärmiselt hädaohtlikuks ümbrusele ja rahvale majanduslikult kurnavaks. Vallavalitsuse eelmise sellekohase palve jättis Aktsiisi Peavaliisus tähelepanemata.

Ka Kaarma-Suurvalla Nasva küla elanikud leiavad mainitud külas asuva õllepoole olemasolu ebasoovitavaks ja saatsid Aktsiisi Peavalitsusele selle sulgemise palve, mida vallavolikogu omalt poolt toetas.

Kuulutakse maksvusetaks:

1) Kurt Voldemart p. Hunnius'e hobusepass, väljaantud Palivere vallavalitsusest 18. jaanuaril 1921 a. nr. 114 all.

